

Decembar 2021.

country report

Predstavništvo u Bosni i Hercegovini

"Moje srce će kucati za ovu regiju i kada..."

Bez utjecaja i iskustva Angele Merkel kao šefice najveće države članice EU po broju stanovnika, Evropska unija se suočava sa novim izazovima.

Sven Petke, Suljo Ćorsulić, Martin Herrmann, Lejla Kapetanović

Kraj mandata kancelarke Savezne Republike Njemačke, Angele Merkel, će utjecati na vanjsku politiku Savezne Republike Njemačke i Evropske unije. Regija Zapadnog Balkana kao grupe zemalja koje su u velikoj mjeri povezane sa Njemačkom i Vladom Merkelove sa interesom posmatra formiranje nove Vlade Savezne Republike Njemačke. Nova Vlada SRNj, ali i rezultat francuskih predsjedničkih izbora 2023. godine će utjecati na dalje pregovore o pridruživanju i odnose sa EU.

Angela Merkel se kao kancelarka Savezne Republike Njemačke izričito zalagala za pristupanje i integraciju zemalja Zapadnog Balkana u Evropsku uniju i isticala da je ta regija "evropska" i da ima "evropsku budućnost", posebno nakon pristupanja Hrvatske EU. "Kada se stvari posmatraju iz geostrateške perspektive i baci pogled na mapu, onda se vidi da zaista ujedinjena Evropa može postojati samo ukoliko su i zemlje Zapadnog Balkana dio EU",¹ izjavila je Merkel tokom svoje posjete Mađarskoj 2019. godine.

Obzirom na njeno porijeklo, Angela Merkel posebno dobro shvata izazove tranzicionih procesa kroz koje prolaze zemlje Zapadnog Balkana i blisko je saradivala sa vladama zemalja Zapadnog Balkana.² Prije nego je postala kancelarka, Merkel je od 2000. godine bila predsjedavajuća Kršćansko-demokratske unije (CDU), a prethodno je također obnašala dužnost ministrice za žene i mlade (1991.-1994.) i ministrice okoliša (1994.-1998.). Tokom 16 godina njenog rada na poziciji kancelarke, saradnja sa zemljama Zapadnog Balkana se nalazila u središtu djelovanja. Merkel se, između ostalog, angažirala na pronalasku rješenja za probleme u odnosima između Srbije i Kosova, kao i spora između Sjeverne Makedonije i Grčke.

Angažman, interes i saradnja su posebno vidljivi u Bosni i Hercegovini. Ovoj zemlji je posvećivana posebna pažnja. Njemačka je danas najvažniji strateški partner Bosne i Hercegovine³, pri čemu je 2020. godine čak 13,47% ukupnog izvoza iz Bosne i Hercegovine bilo

¹ Njemačka kancelarka. 2019. "Konferencija za štampu njemačke kancelarke Merkel i premijera Republike Mađarske, Viktora Orbána". Pristup 30.11.2021. <https://www.bundeskanzlerin.de/bkin-de/aktuelles/pressekonferenz-von-bundeskanzlerin-merkel-und-dem-ministerpraesidenten-der-republik-ungarn-viktor-orban-1661858>

² Schütz, Susanne. 2020. "Die Bedeutung des Westlichen Balkans in der deutschen EU-Ratspräsidentschaft" (Značaj Zapadnog Balkana tokom njemačkog predsjedavanja Vijećem). Pristup 04.05.2021. <https://www.ceeol.com/search/artide-detail?id=893889>

³ Generalni konzulat Bosne i Hercegovine u Minhenu. 2021. "Bilaterale Beziehungen" (Bilateralni odnosi). Pristup 01.09.2021. <http://gkbih-muenchen.de/bilateralni-odnosi/>

namijenjeno Njemačkoj;⁴ a direktne investicije Njemačke u Bosni i Hercegovini su iznosile preko 39 miliona EUR.⁵

Angažman Merkelove i saradnja sa OHR-om

Najveći utjecaj u oblasti politike je vidljiv na osnovu trenutnog imenovanja visokog predstavnika u Bosni i Hercegovini (OHR), Christiana Schmidta, koji je imenovan uz direktnu podršku Angele Merkel.⁶ Schmidt je bio član Vlade Savezne Republike Njemačke kancelarke Angele Merkel. Do Schmidtovog imenovanja je došlo u periodu kada interni i eksterni politički akteri kritiziraju poziciju visokog predstavnika. Posebno nakon upotrebe "bonskih ovlasti" od strane njegovog prethodnika, austrijskog diplomate Valentina Inzka, koji je donio dugo traženi zakon kojim se zabranjuje negiranje genocida i ratnih zločina. Pored člana Predsjedništva, Milorada Dodika, koji ne prihvata imenovanje Schmidta za visokog predstavnika, Kina i Rusija su zahtijevale ukidanje OHR-a kao institucije.

"Kancelarka Merkel potvrđuje punu podršku Vlade Savezne Republike Njemačke pri obavljanju najvažnije međunarodne funkcije visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu",⁷ navodi se u saopćenju OHR-a iz avgusta 2021.

Christian Schmidt nije prvi visoki predstavnik koji u Bosnu i Hercegovinu dolazi iz Njemačke; nekadašnji njemački ministar, Christian Schwarz Schilling je imenovan za visokog predstavnika 2006. godine, samo par mjeseci nakon stupanja na dužnost Merkelove i bio je na toj poziciji do sredine 2007. godine. "Christian Schmidt će biti jako dobar visoki predstavnik koji je itekako svjestan da je put BiH ka demokratiji i pravnoj državi još dug i da je Bosni i Hercegovini za to potrebna stručna pomoć međunarodne zajednice",⁸ izjavio je Schwarz Schilling u intervjuu za medijsku kuću N1 u BiH.

Podrška važnim reformama

Angažman i podrška Njemačke za BiH i države Zapadnog Balkana su se intenzivirali od 2010. godine i završne faze procesa pristupanja Hrvatske Evropskoj uniji. Tada se pretpostavljalo da će zemlje Zapadnog Balkana nastaviti da se razvijaju i da će u budućnosti također postati dio Evropske unije. U tom periodu su uslijedile brojne nove promjene u regiji: liberalizacija viznog

---

⁴ Agencija za unapređenje stranih investicija u Bosni i Hercegovini. 2020. "Außenhandelsstatistik von Bosnien und Herzegowina" (Vanjskotrgovinski statistički podaci BiH). Pristup 04.09.2021.

http://fipa.gov.ba/informacije/statistike/izvoz_uvoz/default.aspx?id=211&langTag=hr-HR

⁵ Agencija za unapređenje stranih investicija u Bosni i Hercegovini. 2021. "FDI-Position und Performance" (Stanje direktnih stranih investicija i učinak). Pristup 03.09.2021.

<http://www.fipa.gov.ba/informacije/statistike/investicije/default.aspx?id=180&langTag=en-US>

⁶ Cero, Harun. 2021. "Angela Merkel's political legacy in the Western Balkans will be tough to beat" (Političko naslijeđe Angele Merkel na Zapadnom Balkanu će biti teško nadmašiti). Euronews. Pristup 01.09.2021. <https://www.euronews.com/2021/05/17/angela-merkel-s-political-legacy-in-the-western-balkans-will-be-tough-to-beat-view>

⁷ OHR. 2021. "Bundeskanzlerin Merkel sichert dem Hohen Vertreter Schmidt volle Unterstützung zu" (Kancelarka Merkel potvrđuje punu podršku visokom predstavniku Schmidtu). Pristup 04.09.2021. <http://www.ohr.int/chancellor-merkel-ensures-full-support-for-high-representative-schmidt/>

⁸ N1. 2021. "N1 Pressing: Christian Schwarz-Schilling (27.1.2021.)". Pristup 30.11.2021. <https://www.youtube.com/watch?v=Up7ZKD5jdGI&t=1330s>

režima za Albaniju, Srbiju i Crnu Goru, odluka Međunarodnog suda o proglašenju nezavisnosti Kosova, što je na mnoge načine povećalo potrebu za međunarodnim angažmanom u regiji.

Angela Merkel je prije svega u slučaju velikih stranaka iz BiH nakon izbora 2010. godine insistirala da hitno bude oformljena vlada, jer je taj proces jako dugo trajao. Pored toga, za Bosnu i Hercegovinu je od ključnog značaja bilo da riješi slučaj Sejdić-Finci nakon što je godinu dana prije toga Evropski sud za ljudska prava zaključio da Ustav, zakon, a posebno izborno pravo diskriminiraju etničke manjine ili "Ostale". Bez obzira na pritisak i utjecaj Evropske unije, a posebno Njemačke, ovaj slučaj još uvijek nije riješen.

Njemačko-britanska inicijativa – uspješan poticaj

Godina 2014. je bila burna za Bosnu i Hercegovinu. Ona je počela masovnim protestima i izgređima zbog kritične ekonomske i socijalne situacije u zemlji. Protesti su u brojnim slučajevima završavali nasiljem. Pored toga, Bosna i Hercegovina se, zajedno sa Srbijom i Hrvatskom, suočavala sa najgorom prirodnom katastrofom zadnjih desetljeća. Voda je preplavila gradove i nanijela ogromne štete privredi, a posebno poljoprivredi i trgovini.

Obzirom na tu situaciju, države Evropske unije – Njemačka i Ujedinjeno Kraljevstvo – su zahtijevale neophodne reforme koje zemlja mora provesti kako bi dobila sredstva EU. "Njemačko-britanska inicijativa" je uključivala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju koji je trebao pružiti podršku i značajno utjecati na zemlju na njenom putu pridruživanja Evropskoj uniji. Pored velike podrške Angele Merkel i premijera Davida Camerona, ovu inicijativu je također podržala Evropska unija. "To bi mogla biti prekretnica na putu Bosne i Hercegovine u pravcu Evropske unije",⁹ izjavila je Federica Mogherini, tadašnja visoka predstavnica Evropske unije za vanjsku i sigurnosnu politiku i potpredsjednica Evropske komisije tokom konferencije za štampu 2014. godine. Evropska unija je u zamjenu za sredstva iz EU fondova zahtijevala značajne promjene u oblasti privrede, transparentnost i pravne reforme.

Berlinski proces za evropsku budućnost Zapadnog Balkana

Jedna od najznačajnijih inicijativa Vlade Angele Merkel uz veliku podršku drugih partnera iz Evropske unije je Berlinski proces koji za cilj ima jačanje regionalne saradnje između zemalja Zapadnog Balkana i rad na konkretnim projektima i reformama koji će dovesti do brže integracije regije u Evropsku uniju.¹⁰ On je pokrenut 2014. godine tokom Konferencije zemalja Zapadnog Balkana u Berlinu. Berlinski proces važi za najuspješniju inicijativu Evropske unije za Zapadni Balkan i jedan od najvažnijih diplomatskih projekata koje su

⁹ Delegacija Evropske unije u BiH & Ured specijalnog predstavnika Evropske unije u BiH. 2014. "Napomene visoke predstavnice Evropske unije za vanjsku i sigurnosnu politiku i potpredsjednice Evropske komisije Federice Mogherini o Bosni i Hercegovini nakon sjednice Vijeća za vanjska pitanja 15. decembra 2014". Pristup 29.11.2021. <https://europa.ba/?p=17270>

¹⁰ Möpert, Fabian. 2015. "Die deutsch-britische Reforminitiative für Bosnien und Herzegowina: Neubeginn oder Absenkung der Konditionalitätsstandards für die EU-Mitgliedschaft?" (Njemačko-britanska reformna inicijativa za Bosnu i Hercegovinu: novi početak ili spuštanje standarda za pridruživanje Evropskoj uniji?) Udruženje "Pravnik". Pristup 05.09.2021. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=726067>

inicirali Angela Merkel i njen kabinet tokom njenog trećeg mandata.¹¹ "Njemačko-britanska inicijativa" je dovela do reformi i projekata na Zapadnom Balkanu i dio je Berlinskog procesa.

Pored toga su u okviru Berlinskog procesa inicirani brojni projekti na Zapadnom Balkanu, uključujući Regionalni ured za saradnju mladih (RYCO), Investicijski forum privrednih komora Zapadnog Balkana (WBCIF), Fond za Zapadni Balkan (WBF) i drugi projekti vezani za privredu, infrastrukturu i mlade u ovoj regiji.

Kontinuirano učešće i saradnja

Njemačka zemlje Zapadnog Balkana smatra važnim partnerima i dijelom evropske porodice. To pokazuju brojne izjave, saradnja i inicijative njemačke kancelarke Angele Merkel. Kada se radi o Bosni i Hercegovini, Merkel je zemlju zadnji put posjetila 2015. godine. Nakon izbora sadašnjeg sastava Predsjedništva 2018. godine, kancelarka nije posjetila zemlju.

Kancelarka se u ljeto 2018. godine direktno uključila u političku debatu o budućnosti Zapadnog Balkana. Bez obzira na podršku predsjednika Srbije, Aleksandra Vučića, i tadašnjeg predsjednika Kosova, Hašima Tačija, kao i političara iz Evropske unije, Angela Merkel je bila strogo protiv ideje povlačenja novih granica prema etničkim linijama između Kosova i Srbije. Smatrala je da ova ideja ugrožava druge zemlje Zapadnog Balkana, mir i ideju multietničke države u ovoj vrlo fragmentiranoj regiji. "Teritorijalni integritet zemalja Zapadnog Balkana je uspostavljen i nedodirljiv. To se mora uvijek iznova ponavljati, jer se ponavljaju pokušaji da se eventualno razgovara o granicama, a to nije moguće",¹² izjavila je Angela Merkel 2018. godine tokom sastanka sa tadašnjim predsjedavajućim Vijeća ministara BiH, Denisom Zvizdićem, u Berlinu.

Zadnja godina kao kancelarka: Covid-19, klimatske promjene i Zapadni Balkan

Parlament Savezne Republike Njemačke je izabrao Olafa Scholza kao nasljednika Angele Merkel. Tokom svog zadnjeg mandata, njemačka kancelarka Angela Merkel se bavila ključnim pitanjima: neophodnim koracima u vezi sa klimatskim promjenama. Pored toga, pandemija Covid-19 je u značajnoj mjeri utjecala na njen zadnji mandat. Izbor predsjednika SAD-a, Joe Bidena, je stvorio mogućnost ponovnog jačanja transatlantskih odnosa.

Bliski odnosi sa Zapadnim Balkanom su došli do izražaja i tokom zadnjih mjeseci mandata kancelarke. Nakon Samita zemalja Zapadnog Balkana koji je okupio šefove država Berlinskog procesa u julu 2021., Merkel je dala izjavu u vezi sa određenim postignućima i dodatnim izazovima u ovoj regiji. Merkel je objasnila da je u interesu Evropske unije da omogući mir i saradnju na Zapadnom Balkanu, jer "postoje brojni razlozi, uključujući geostrateške, zašto je

---

¹¹ Anastasakis, Othon; Bennett, Adam; Sanfey, Peter. 2018. "The Western Balkans and the Berlin Process" (Zapadni Balkan i Berlinski proces). South East European Studies at Oxford. Pristup 08.09.2021. https://www.sant.ox.ac.uk/sites/default/files/berlin_process_workshop_report_v2.pdf

¹² Gray, Andrew. 2018. "Angela Merkel: No Balkan border changes" (Angela Merkel: Bez izmjena granica na Balkanu). Politico. Pristup 03.09.2021. <https://www.politico.eu/article/angela-merkel-no-balkan-border-changes-kosovo-serbia-vucic-thaci/>

ta regija dio Evrope i zašto želimo njeno članstvo u Evropskoj uniji".¹³ Pored toga je pomenula da je posebno tokom zadnjih 12 mjeseci provedeno nekoliko uspješnih projekata, uključujući i ukidanje roaminga u regiji od 01. jula 2021. godine. Merkel je također pomenula pozitivan utjecaj u privredi i obrazovanju, uvođenje "zelenih koridora" na granicama, kao i razmjenu studenata i projekte koje organiziraju regionalne organizacije poput RYCO-a.

I pored ovih koraka i dalje postoje brojni izazovi; najveći su spor Kosova i Srbije, kao i spor između Sjeverne Makedonije i Bugarske.

Situacija u Bosni i Hercegovini se također opisuje kao nezadovoljavajuća, a Merkel je objasnila da će Christian Schmidt pomoći zemlji da riješi unutrašnje nesuglasice u cilju jačanja institucija, ubrzavanja procesa pristupanja Evropskoj uniji i istovremene provedbe novih reformi, kao što je neophodni novi Izborni zakon. Nekoliko mjeseci prije samita, u aprilu 2021. godine, Angela Merkel je u telefonskom razgovoru sa ruskim predsjednikom Vladimirom Putinom također razgovarala o situaciji u Bosni i Hercegovini. Visoki predstavnik, Christian Schmidt, je u avgustu 2021. godine dobio pozivnicu kancelarke za sastanak u Berlinu kako bi intenzivno razgovarali o situaciji u Bosni i Hercegovini i budućim ciljevima novog visokog predstavnika. Merkel je ponovo izrazila punu podršku za imenovanje Schmidta, što također ukazuje na to da on može koristiti savjete i utjecaj i nakon njenog mandata kao kancelarke.

Tokom konferencije za štampu u julu 2021. godine, Merkel je također navela da je neophodna jača saradnja na Zapadnom Balkanu i navela mogućnost uspostavljanja zajedničkog regionalnog tržišta kao pozitivnu inicijativu. Merkel je pored toga navela da će Njemačka preko Covax sistema dostaviti Zapadnom Balkanu najmanje 3 miliona vakcina protiv Covid-19. Merkel je zatim također podsjetila na to da razumije da je proces integracija u Evropsku uniju prespor za određene zemlje Zapadnog Balkana, ali da se nada da se ovaj proces može ubrzati i podsjetila je na to da će naslijediti inicijative Berlinskog procesa i dalje utjecati na proces pridruživanja.¹⁴

Zadnje posjete kancelarke Zapadnom Balkanu

Dok su unutrašnju politiku Njemačke u septembru i oktobru obilježili njemački parlamentarni izbori i njihove posljedice, veliki fokus rada Angele Merkel je bio na stanju i pridruživanju zemalja Zapadnog Balkana Evropskoj uniji. Merkel je u septembru ove godine odlučila da posjeti glavne gradove Srbije i Albanije, Beograd i Tiranu. Tokom sastanka sa premijerom Albanije, Edijem Ramom, i predsjednikom Srbije, Aleksandrom Vučićem, kao i sa drugim šefovima država Zapadnog Balkana, Angela Merkel je razgovarala o situaciji na Zapadnom Balkanu.

---

¹³ Kancelarka. 2021. "Konferencija za štampu njemačke kancelarke Merkel nakon 8. Samita Zapadnog Balkana u okviru Berlinskog procesa". Pristup 06.12.2021. <https://www.bundestkanzlerin.de/bkinde/aktuelles/pressekonferenz-von-bundestkanzlerin-merkel-nach-dem-achten-westbalkangipfel-im-rahmen-des-berliner-prozesses-1939784>

¹⁴ Welt Nachrichtensender. 2021. "Strategische Aufgabe: Statement von Kanzlerin Merkel zur Beziehung zum Westbalkan" (Strateški zadatak: Izjava kancelarke Merkel o odnosima sa Zapadnim Balkanom). Pristup 01.09.2021. <https://www.youtube.com/watch?v=hf7hxTjLiQI>

"Kao što sam vam već rekla, interesi ove regije će biti važni za svakog novog kancelara ili kancelarke, ako ništa drugo, onda zbog toga što iz svake od zemalja Zapadnog Balkana imamo jako puno ljudi koji žive i rade u Njemačkoj i koji su dio našeg blagostanja",¹⁵ izjavila je Merkel tokom konferencije za štampu nakon sastanka sa Ramom u Tirani.

Pored sastanaka sa Vučićem i Ramom, Merkelova se u Tirani također sastala sa šefovima drugih država Zapadnog Balkana, Bosne i Hercegovine, Sjeverne Makedonije, Crne Gore i Kosova. Među najvažnijim temama o kojima su razgovarali sasvim sigurno su se nalazili i razgovori o zajedničkom regionalnom tržištu koje bi trebalo postati najveći projekat saradnje između zemalja Zapadnog Balkana.

Pored toga se također razgovaralo o detaljima uspostavljanja "otvorenog Balkana", važnoj inicijativi čiji su nosioci Srbija, Albanija i Sjeverna Makedonija.

Samit Evropske unije u Sloveniji

Samit je održan 06. oktobra u Sloveniji i uključivao je i brojne razgovore o pristupanju Evropskoj uniji i dodatne razgovore država Zapadnog Balkana sa Evropskom unijom. Šefovi država i vlada i predstavnici Evropske unije su izjavili da izričito podržavaju evropski put ovih zemalja i da će Evropska unija tokom ovog perioda pružiti pomoć regiji, posebno u oblasti promjena vezanih za zaštitu okoliša i digitalizaciju, regionalne saradnje, vakcinacije i odgovora na izazove pandemije Covid-19. Jedan od najvažnijih aspekata koji je dogovoren tokom samita je novi ekonomski i investicijski plan u visini od 9 milijardi EUR za svih šest zemalja Zapadnog Balkana.

Zemlje poput Albanije, Sjeverne Makedonije i Kosova* su bile zainteresirane za dodatnu diskusiju o pregovorima o pridruživanju, ali su šefovi država i vlada Evropske unije bili suzdržani po ovom pitanju. "Do sada nije bilo moguće pridruživanje, obzirom da nijedna od zemalja nije ispunila uslove. Ne vjerujem da je zaista moguće određivati rokove, ali vjerujem da ćemo ispuniti naša obećanja",¹⁶ izjavila je Angela Merkel tokom svog govora na samitu za Zapadni Balkan 2021. godine.

"Pri tome se ne radi o tome da činimo uslugu zemljama Zapadnog Balkana, već sam ubijeđena u to da je to od suštinskog interesa za Evropsku uniju u cilju naše sigurnosti, mira i prosperiteta",¹⁷ izjavila je Merkel tokom konferencije za štampu 06. oktobra 2021. i dodala da Berlinski proces također igra važnu ulogu za cjelokupnu saradnju u regiji, ali i za pristupanje ovih zemalja Evropskoj uniji.

---

¹⁵ Kancelarka. 2021. "Konferencija za štampu njemačke kancelarke Merkel i premijera Rame tokom posjete kancelarke Republici Albaniji". Pristup 30.11.2021. <https://www.bundeskanzlerin.de/bkin-de/aktuelles/pressekonferenz-von-bundeskanzlerin-merkel-und-ministerpraesident-rama-zum-besuch-der-bundeskanzlerin-in-der-republik-albanien-am-14-september-2021-1960102>

¹⁶ Kancelarka. 2021. "Konferencija za štampu njemačke kancelarke Merkel na temu Samita između Evropske unije i Zapadnog Balkana 06. oktobra 2021. godine", Pristup 06.12.2021. <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/pressekonferenz-von-bundeskanzlerin-merkel-zum-eu-westbalkan-gipfeltreffel-am-6-oktober-2021-1965796>

¹⁷ Kancelarka. 2021. "Konferencija za štampu njemačke kancelarke Merkel na temu Samita između Evropske unije i Zapadnog Balkana 06. oktobra 2021. godine", Pristup 06.12.2021. <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/pressekonferenz-von-bundeskanzlerin-merkel-zum-eu-westbalkan-gipfeltreffel-am-6-oktober-2021-1965796>

Novi kancelar: promjena politike ili status quo?

Angela Merkel je sa 16 godina na poziciji njemačke kancelarke šefica vlade jedne od država Evropske unije sa najdužim mandatom. Ona je u velikoj mjeri utjecala na globalnu i evropsku politiku i tokom njenog mandata su se desili neki od ključnih događaja 21. stoljeća, kao što je Arapsko proljeće i rat u Siriji, izbjeglička kriza 2015. godine, pandemija Covid-19 i brojni drugi globalni i regionalni događaji. Merkel je uspjela da održi stabilnost i povjerenje u politiku.

"Moje srce će kucati za ovu regiju i kada više ne budem na političkoj poziciji na kojoj se trenutno nalazim",¹⁸ izjavila je Merkel tokom konferencije za štampu nakon sastanka sa Ramom u Tirani.

Iako će možda postojati manje razlike po pitanju odnosa novog njemačkog kancelara u Berlinu prema Zapadnom Balkanu i Bosni i Hercegovini, jake osnove koje je stvorila Angela Merkel tokom svoja četiri mandata kao kancelarka čine osnovu političkog djelovanja njenog nasljednika. Utjecaj Evropske unije, Savezne Republike Njemačke, rad visokog predstavnika, utjecaj Berlinskog procesa, RYCO, Njemačko-britanska inicijativa i brojni projekti i inicijative će i dalje biti relevantni faktori koji će dovesti do napretka u saradnji i pridruživanju Bosne i Hercegovine i ostalih zemalja Zapadnog Balkana Evropskoj uniji.

---

¹⁸ Kancelarka. 2021. "Konferencija za štampu njemačke kancelarke Merkel i premijera Rame tokom posjete kancelarke Republici Albaniji". Pristup 30.11.2021. <https://www.bundestkanzlerin.de/bkin-de/aktuelles/pressekonferenz-von-bundestkanzlerin-merkel-und-ministerpraesident-rama-zum-besuch-der-bundestkanzlerin-in-der-republik-albanien-am-14-september-2021-1960102>

Konrad-Adenauer-Stiftung e. V.

Sven Petke
direktor predstavništva Fondacije Konrad Adenauer u Bosni i Hercegovini (Sarajevo)
Odjel za evropsku i međunarodnu saradnju
www.kas.de
sven.petke@kas.de

Tekst ovog izdanja je licenciran u skladu sa uslovima međunarodne javne licence
"Autorstvo Creative Commons – dijeli pod istim uslovima 4.0", CC BY-SA
4.0 (dostupno na: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode.de>)